

PERUSTOIMINTOJEN OHJEISTUKSEN
LAATIMINEN TAJIMA DG/ML BY PULSE
-BRODEERAUSOHJELMALLE

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tekstiili- ja vaateustekniikan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu 2007
Sini Luukka

Lahden ammattikorkeakoulu
Tekstiili- ja vaatetustekniikan koulutusohjelma

LUUKKA, SINI: Perustoimintojen ohjeistuksen laatiminen Tajima
DG/ML by Pulse -brodeerausohjelmalle

Tekstiili- ja vaatetustekniikan opinnäytetyö, 27 sivua, 109 liitesivua

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman perustoimintojen ohjeistuksen laatimista. Työn toimeksiantaja on SK-Trade Finland Oy, joka myy mm. Tajiman brodeerauskoneita ja -ohjelmia. Opinnäytetyö on tarkoitettu myös Lahden ammattikorkeakoulun tekstiili- ja vaatetustekniikan opiskelijoille ja opettajille.

Ohjeistuksen pohjana on käytetty Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman englanninkielistä käyttöohjetta ja ohjeistus on laadittu sekä käyttöohjeen että ohjelman käytön tuoman tiedon ja kokemuksen perusteella. Ohjeistusta tehdessä englanninkielinen käyttöohje ja ohjelman käyttö kulkivat koko ajan rinta rinnan. Tärkeimmistä ohjelman vaiheista otettiin samalla kuvat ohjeistusta varten, kun toimintoja suoritettiin, jotta ohjeistuksesta saataisiin mahdollisimman havainnollinen ja toimiva. Kun ohjeistusta tehtiin, oli myös paljon hyötyä siitä, että oli aiempaa kokemusta Husqvarnan brodeerausohjelman käytöstä, joten perusasiat brodeerausohjelman käytöstä ja brodeerauksesta olivat jo tuttuja.

Kirjallisessa osiossa esitellään hieman kirjonnin teoriaa, sekä käsi- että konekirjonnin eli brodeerauksen, ja esitellään yleisimmät käsikirjontapistot ja konetikit.

Työn tuloksena syntyi melko laaja ja kattava ohjeistus kaikista Tajima DG/ML by Pulse -ohjelman tärkeimmistä ja olennaisimmista toiminnoista ja sen on tarkoitus auttaa ohjelman käyttöä opettelevia auttamaan ohjelman perustoimintojen omaksumisessa.

Asiasanat: brodeeraus, käsikirjonta

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Technology

LUUKKA, SINI: Operation Instructions for Tajima DG/ML by Pulse
Embroidery Program

Bachelor's Thesis in Textile and Clothing Technology, 27 pages, 109 appendices

Spring 2007

ABSTRACT

The aim of this study was to compile operation instructions for elementary functions of Tajima DG/ML by Pulse embroidery program. The study was commissioned by SK-Trade Finland Ltd. SK-Trade is a company that sells, for example, Tajima's embroidery machines and Tajima's embroidery programs. The instructions will also be used by students and teachers of Textile and Clothing Technology in Lahti University of Applied Sciences.

First, some history of embroidery is introduced including machine and hand embroidery. Also the most common hand embroidery stitches are introduced. The instructions were compiled on the basis of the English instructions for Tajima Pulse embroidery program and by using the program.

The result of the study is extensive instructions for all the basic functions of Tajima DG/ML by Pulse embroidery program. The instructions help people learn to use the program and adopt the basic functions of the program.

Key words: embroidery, hand embroidery

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TYÖN TEKEMINEN	2
3	KÄSIKIRJONTA	3
	3.1 Mitä on käsikirjonta	3
	3.2 Erilaisia käsikirjontapistoja	5
4	KONEKIRJONTA	19
	4.1 Mitä on konekirjonta	19
	4.2 Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman valmiit tikit	20
5	KÄSI- JA KONEKIRJONTAPISTOJEN VERTAILUA	23
	5.1 Mitä samaa on käsi- ja konekirjontapistoissa?	23
	5.2 Mitä eroa on käsi- ja konekirjontapistoissa?	23
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	27

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee ohjeistuksen laatimista Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman perustoiminnoista. Opinnäytetyön toimeksiantaja on SK-trade Finland Oy, mutta ohjeistus on tarkoitettu myös Lahden ammattikorkeakoulun tekstiili- ja vaateustekniikan opiskelijoiden ja opettajien käyttöön.

Alun perin opinnäytetyön aiheeseen tuli idea opettajilta ja tämän jälkeen otettiin yhteyttä yritykseen, jonka kanssa tehtiin opinnäytetyön toimeksiantosopimus. Käyttöohjeen tekeminen vaikutti mielenkiintoiselta ja haastavalta aiheelta. Kiinnostusta aiheeseen lisäsi myös kiinnostus brodeerauksesta ja aiempi Husqvarnan brodeerausohjelmasta käyttö.

Ohjeistuksen tekeminen lähti siltä pohjalta, että haluttiin saada ohjelmalle suomenkielinen käyttöohje, jonka avulla olisi helpompi päästä sisälle ohjelmaan. Englanninkielinen ohjekirja on vähän liiankin laaja ja sen kieli on osin hieman vaikeaa, joten haluttiin tehdä mahdollisimman toimiva ja helposti luettava ohjeistus. Ohjeistuksen tarkoituksena on auttaa Tajima DG/ML by Pulsen käyttäjiä ohjelman perustoimintojen omaksumisessa. Koska ohjeistus ei kata aivan kaikkia ohjelman toimintoja, ohjeistuksen toivotaan myös rohkaisevan ja innostavan käyttäjiä tutkimaan ja opettelemaan ohjelman käyttöä itsenäisesti. Tarkoituksena on, että ohjeistus olisi mahdollisimman havainnollinen, helposti luettava ja ymmärrettävä. Runsaan kuvituksen on tarkoitus varmistaa ohjeistuksen toimivuutta ja ymmärrettävyyttä.

2 TYÖN TEKEMINEN

Aloitin opinnäytetyön tekemisen tutustumalla Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman käyttämiseen. Olen aiemmin käyttänyt Husqvarnan brodeerausohjelmaa, joten brodeerausohjelman käytön peruseriaatteet tunsin jo ennen Tajiman ohjelmaan tutustumista. Nämä kaksi brodeerausohjelmaa ovat melko samantyyppiset, mutta Tajiman ohjelma on melko paljon kehittyneempi.

Tutustuin ohjelmaan sekä omatoimisesti että englanninkielisen käyttöohjeen avulla. Ohjeistus on laadittu sekä englanninkielisen ohjekirjan että käytön tuoman kokemuksen perusteella.

Kirjallista osiota varten etsin tietoa käsikirjonnasta ja tutustuin erilaisiin käsikirjontapisteihin muun muassa kokeilemalla niitä itse. Kokeilin myös brodeerausohjelman omia pistoja ja vertailin niitä perinteisiin käsikirjontapisteihin.

Halusin kirjalliseen osioon jotain aivan omaa, joten kokeilujen ja löytämäni tiedon perusteella piirsin jokaisesta esittelemästani käsikirjontapistosta kuvan tai ohjekuvan CorelDraw-vektorigrafiikkaohjelmalla. Halusin paneutua tähän osioon erityisen hyvin, koska käsikirjontatikit ovat katoavaa kansanperinnettä, ja halusin itse tutustua niihin mahdollisimman hyvin.

3 KÄSIKIRJONTA

3.1 Mitä on käsikirjonta

Käsikirjonta eli pistokirjonta on perinteistä käsin tehtävää kirjontaa. Kirjonta on erilaisin langoin eri materiaaleista oleville kankaille neulalla tehtävää kuviointia ja koristelua. Käsikirjonta on aikaa vaativaa käsityötä, ja hyvän lopputuloksen aikaansaamiseksi kannattaa kirjonnän suunnitteluun panostaa. Perinteisesti on esimerkiksi Suomessa kirjontaa käytetty moniin erilaisiin vaatteisiin ja asusteisiin, kuten paitoihin, esiliinoihin, päähineisiin ja viittoihin, sekä kodin tekstiileihin, joita ovat etupäässä vuode- ja koristetekstiilit (katso esimerkki KUVIO 1). (Sepälä & Mikkilä 1984, 6.)

KUVIO 1. Karjalaista kirjontaa (Salmi & Paananen 2000)

Ennen kirjontatöiden pohjamateriaalina käytettiin lähes pelkästään kotona kudottuja pellava- ja puuvillakankaita, jotka nykyään ovat erittäin harvassa (Kansanen 1981, 66). Käsityökankaiksi soveltuvat hyvät puuvilla-, pellava-, puolipellava ja villakankaat (Pesu 2000, 7). Erityisesti vanhojen kirjontamallien pohjamateriaaliksi eivät sovi tekokuituiset materiaalit, eikä niillä saada työhön oikeanlaista tunnelmaa. Palttinasidoksinen kangas, jossa loimi- ja kudelangat risteilevät vastakkain, on luultavasti helpoin kirjontamateriaali. Palttinasidos on erityisen tärkeä esimerkiksi risti- ja etupistotöissä, joissa pistot tehdään lankoja laskien. (Kansanen 1981, 66.)

Nykyisin saatavilla olevista kirjontalangoista tavallisimpia ovat muliinilangat (Kansanen 1981, 67). Muliinilanka on löyhäkierteinen 6-säikeinen lanka, josta on helppo erottaa säikeitä. Kirjonnassa käytetään useimmiten 2-säikeistä lankaa. Kir-

jonnassa käytetään myös helmilankaa, joka on vahvaa ja kierteistä, kiiltävää kirjontalankaa, sekä tavallista paksua, pehmeää ja kierteistä puuvillalankaa (Pesu 2000, 7). Myös kiiltäviä, silkkimäisiä viskoosilankoja on käytetty silkin, villan ja ohuen batistin kirjonnassa (Kansanen 1981, 67).

Kirjonnassa käytetään monenlaisia neuloja. Tavallinen silmäneula on sopiva työväline, kun ommellaan tavanomaisilla kirjontalangoilla melko tiiviille kankaalle. Paksuimmilla helmilangoilla ommeltaessa kannattaa käyttää kanavaneulan muotoista teräväpäistä neulaa; kirjontaneulaa. Parsinneula on kirjontaneulaa tukevampi, ja se soveltuu erityisesti karkeammille kankaille. Tylppäpäistä, suurisilmäistä kanavaneulaa kannattaa käyttää esimerkiksi kirjottaessa etu- ja ristipistokirjontaa harvasidoksiselle kankaalle. Tällöin pistot osuvat helposti kude- ja loimilankojen väliin. (Kansanen 1981, 69; Pesu 2000, 7.)

Kankaan, langan ja neulan lisäksi käsikirjonnassa käytetään usein myös ompelukehystä. Kehyksessä on kaksi sisäkkäin sopivaa vannetta. Kangas asetetaan oikea puoli ylöspäin pienemmän vanteen päälle niin, että kirjontakangas pingottuu, kun isompi vanne asetetaan pienemmän vanteen päälle ja kiristetään. Kehikon avulla varmistetaan kirjontatyön hyvä ja tasainen lopputulos. Ilman ompelukehystä kirjonnoista tulee helposti liian kireitä eli ne vetävät, varsinkin silloin, kun kangas on ohutta. (Kansanen 1981, 69; Pesu 2000, 7.)

Kirjonnan helpottamiseksi kuvion voi myös jäljentää kankaalle. Eräs tapa siirtää kuvio kankaalle on sen jäljentäminen kalkkeeripaperin avulla. Malli piirretään ensin kaava- tai voipaperille, minkä jälkeen väripuoli alaspäin oleva kalkkeeripaperi ja voipaperi kiinnitetään kankaaseen nuppineuloilla niin, etteivät kangas ja paperit pääse liikkumaan. Tämän jälkeen ääri viivat jäljennetään jäljentämisspyörällä tai sukku puikolla tai kynällä painaen. (Pesu 2000, 7.) On myös olemassa valmiita kuva-arkkeja, joiden avulla voidaan kuvio siirtää paperille. Arkkeja myy esimerkiksi Suuri Käsityölehti.

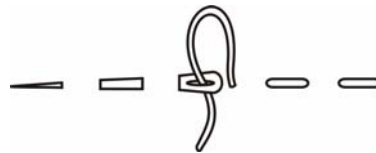
Kirjontakuviot muodostuvat kirjontapistoista. Käsikirjontapistoja on useita erilaisia erilaisiin kirjontamalleihin sopivia. Seuraavassa luvussa esitellään tärkeimmät kirjontapistot.

3.2 Erilaisia käsikirjontapistoja

Etupisto

Etupisto, toiselta nimeltään harsintapisto, on helppo peruspisto, jolla esimerkiksi pohjustetaan pykäreunapistokirjontaa ja pykäpistoin ommeltavaa leikekirjontaa (Pesu 2000, 8).

Etupistot ommellaan oikealta vasemmalle. Neulalle otetaan useita samanpituisia pistoja niin, että pistot ovat samanpituisia kankaan molemmilla puolilla (KUVIO 2). Neula vedetään kankaan läpi ja toistetaan alusta. (Pesu 2000, 8.)

KUVIO 2. Etupisto

Tikkipisto

Tikkipistoja käytetään saumojen käsinompelussa, koristepistoina, tikkipistoreikäompelussa sekä niinikirjonnassa (Honka-Hallila, Sulonen & Uusitalo 2000, 17).

Tikkipistossa neula pistetään kankaaseen langan ulostulokohdan piston verran taaksepäin ja ulos piston verran eteenpäin (katso KUVIO 3) (Honka-Hallila ym. 2000, 17).

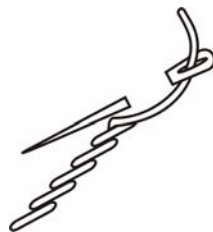

KUVIO 3. Tikkipisto

Varsipisto

Varsipistoa käytetään koristeraidoissa ja kuvioiden ääri viivojen rajaamisessa. Varsipiston kulkusuunta on vasemmalta oikealle. (Pesu 2000, 8.)

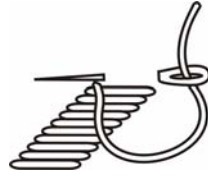
Varsipistot ommellaan samanpituisin, lomittaisin jälkipistoin niin, että neula tulee esiin edellisen piston puolivälin yläpuolelta (katso KUVIO 4). Kirjontalanka pidetään aina neulan samalla puolella. Kaarevissa kohdissa pistot tehdään hieman lyhyemmiksi ja lanka pidetään ulkoreunan ulkopuolella. (Pesu 2000, 8.)

KUVIO 4. Varsipisto

Leveä varsipisto

Leveä varsipisto tehdään samalla tavalla kuin tavallinen varsipisto, mutta siinä pistot ovat leveämpiä ja tämän vuoksi enemmän päällekkäisiä (katso KUVIO 5) (Pesu 2000, 8).

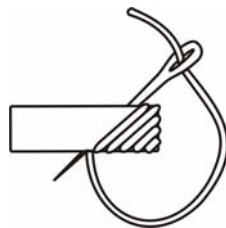
KUVIO 5. Leveä varsipisto

Laakapisto

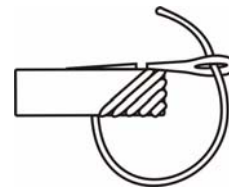
Laakapistot ovat vieri viereen tehtyjä samansuuntaisia pistoja (katso KUVIOT 6 ja 8). Laakapistoja käytetään kankaiden ja liinojen kuvioinnissa. Kapeita kohtia kirjottaessa pistot ovat kuvion levyisiä, kun taas leveissä pinnoissa käytetään eripituisia pistoja. (Pesu 2000, 8.)

Pysty ja vino laakapisto

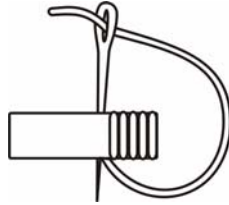
Laakapistot voidaan ommella kuvion mukaan joko pystysuoraan tai vinottain (katso KUVIOT 6 ja 8) (Pesu 2000, 8). Ne onnistuvat helpommin kaksipuolisina: neula pistetään ulos aina kuvion samasta reunasta ja sisään toisesta, jolloin kirjonnin nurja puoli on samanköinen kuin oikea. Isoäidit käyttivät usein yksipuolisia laakapistoja: kirjontalanka kulkee aina työn oikealla puolella, mikä säästää aikaa (katso KUVIO 7). Kun laakapistoilla kirjotaan pyöreitä kuvioita, kiintopiste on keskellä kuviota ja pistot ommellaan ulkoreunaa kohti. (Kansanen 1981, 70.)

KUVIO 6. Vino kaksipuolinen laakapisto

KUVIO 7. Vino yksipuolinen laakapisto

KUVIO 8. Pysty laakapisto

Häivepisto

Häivepisto on muunnos laakapistosta. Kirjonta aloitetaan kuvion reunasta ja kuvio ommellaan eripituisin pistoin, yhdellä tai useammalla värillä, alueen reunasta toiseen (katso KUVIO 9). (Pesu 2000, 8.) Pistojen suunta myötäilee kuvion muotoa. Häivepistoja käytetään suurten pintojen täyttämiseen. (Kansanen 1981, 71.)

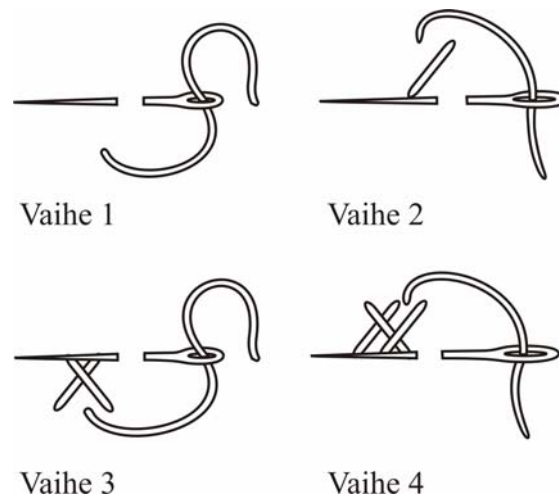
KUVIO 9. Häivepistot

Aitapisto

Aitapisto on kaunis ja koristeellinen pisto, jota käytetään päärmeiden päälle tehtävien koristeraitojen ompelemisessa ja joskus myös kuvioiden täyttämässä. Aitapistot voidaan tehdä harvaan tai myös tiheään. (Pesu 2000, 9.)

Aitapistot ommellaan seuraavalla tavalla: Neula vietään pistorivin alareunasta yläreunaan halutun piston leveyden verran oikealle ja neula pistetään vaakasuorassa kankaan läpi 1 - 2 mm verran vasemmalle (katso KUVIO 10 vaihe 1). Seuraavaksi neula tuodaan vinosti oikealle pistorivin alareunaan ja pistetään vaa-

kasuorassa vasemmalle 1 - 2 mm verran ja tuodaan neula takaisin kankaan oikealle puolelle (katso KUVIO 10 vaihe 2). Lanka kiristetään. Langan tulee olla koko ajan neulan oikealla puolella. Kun toistat näitä kahta vaihetta, saat aitaa muistuttavan tikkikuvion (KUVIO 10 vaiheet 3 ja 4). (Pesu 2000, 9.)

KUVIO 10. Aitapiston vaiheet

Ristikkopisto

Ristikkopisto ommellaan samoin kuin aitapisto, mutta pistojen väliin ei jätetä kangasta, vaan ne ommellaan vieri viereen (katso KUVIO 11) (Honka-Hallila ym. 2000, 19).

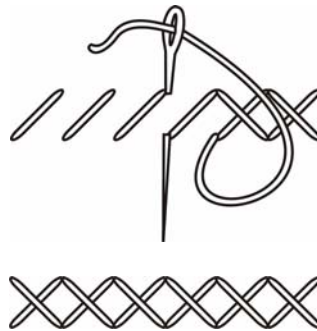

KUVIO 11. Ristikkopisto

Ristipisto

Ristipisto muodostuu kahdesta ristikkäin olevasta pistosta. Ristipisto on vanha suomalainen kirjontatapa, joka perustuu kankaan rakenteeseen. (Salmijärvi 2006.)

Ennen ristipistot tehtiin niin, että kuvio oli samanlainen molemmilta puolilta. Nykyinen ristipistokirjonta on helpompaa. Ristipistot tehdään kahdessa vaiheessa: ensin ommellaan alapistot, jotka suuntautuvat alhaalta vasemmalta ylös oikealle. Alapistojen päälle ommellaan vastakkaiseen suuntaan yläpistot (katso KUVIO 12). (Salmijärvi 2006.)

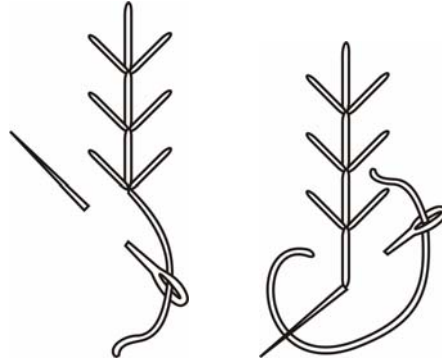

KUVIO 12. Ristipisto

Kuusipisto

Kuusipisto on helppo ja muuntelukykyinen pisto, joka soveltuu erityisesti luontoaiheisiin kirjontoihin. Kuusipistoa voidaan myös käyttää näyttävänä ornamenttina koristamassa työn reunaa. (Salmijärvi 2006.)

Kuusipistot ommellaan itseen päin ja ne ommellaan kahdessa vaiheessa. Neulasia muodostava ensimmäinen pisto tehdään suoraksi kulmaksi (katso KUVIO 13) ja toinen pisto muodostaa vartta (katso KUVIO 13). (Salmijärvi 2006.)

KUVIO 13. Kuusipisto

Harakanvarvaspisto

Perinteinen harakanvarvaspisto muodostaa nauhamaisen kuvion, mutta pistoa voi myös muunnella. Harakanvarvaspisto on näyttävän näköinen koristeena, ja sitä voidaan käyttää myös esimerkiksi kukkien varsia kirjoessa. (Salmijärvi 2006.)

Pistot ommellaan itseen päin eli ylhäältä alaspäin ja ne tehdään vuoroin vasemmalle ja oikealle. Neula pistetään viistosti keskustaa kohti niin, että lanka kulkee neulan alta (katso KUVIO 14). Lankaa ei saa kiristää liikaa ommellessa. (Salmijärvi 2006.)

KUVIO 14. Harakanvarvaspisto

Polvekepisto

Polvekepistot ommellaan seuraavalla tavalla: Neula tuodaan kankaan nurjalta puolelta oikealle puolelle, viedään oikeaan alaviistoon ja pistetään nurjalle puolelle (katso KUVIO 15). Seuraavaksi neula tuodaan oi-

kealle puolelle kahden piston korkeuden verran ensimmäisen tikin alkupisteen alapuolelta, viedään oikeaan ylviistoon ja pistetään edellisen tikin toisen pään kohdalta nurjalle puolelle. Tämän jälkeen neula viedään nurjalla puolella suoraan alaspäin kahden piston korkeuden verran ja pistetään oikealle puolelle (katso KUVIO 15). Seuraavaksi neula viedään vasempaan ylviistoon ja pistetään edellisen tikin ensimmäisen pisteen kohdasta nurjalle puolelle. Näitä vaihteita toistetaan, kunnes tikkikuvio on halutun pituinen. Polvekepisto voidaan ommella myös etupistoina, jolloin ensin ommellaan joka toinen vino pisto ja takaisin päin mentäessä ommellaan väliin jääneet pistot. Tässä tyylissä pistot ovat samanlaisia sekä oikealla että nurjalla puolella. (Salmijärvi 2006.)

KUVIO 15. Polvekepisto

Ketjupisto

Ketjupisto on yksinkertainen ja kätevä pisto, jota käytetään koristeiden ja raitojen kirjomiseen sekä kuvioiden täyttämiseen.

Ketjupistojen ompelusuunta on ylhäältä alaspäin. Ketjupistot ommellaan seuraavalla tavalla: Neula tuodaan kankaan nurjalta puolelta oikealle puolelle. Neula pistetään aivan tulokohdan vierestä takaisin nurjalle puolelle ja neulan kärki pujotetaan sopivan

lelle ja neulan kärki pujotetaan sopivan pituisen piston jälkeen uudelleen oikealle puolelle (katso KUVIO 16). Lankaan muodostuva lenkki jätetään seuraavaa pistoa muodostettaessa neulankärjen alapuolelle ja vedetään silmukaksi. Kun pistoa toistetaan, saadaan koristeellinen ketjupistorivi. (Pesu 2000, 9.)

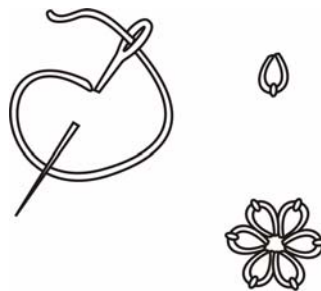

KUVIO 16. Ketjupisto

Linnunsilmäpisto

Linnunsilmäpisto on yksinkertainen ketjupisto, jossa muodostuva silmu suljetaan pienellä poikkipistolla. Linnunsilmäpistoja voi käyttää yksinään, mutta yleensä niitä käytetään, kun muodostetaan kukkia tai lehtiä. (Salmijärvi 2006.)

Linnunsilmäpisto tehdään seuraavalla tavalla: Ommellaan ensin yksittäinen ketjupisto ja tehdään muodostuneen piston yläosaan poikkipisto, joka kiinnittää ketjupistolenkin (katso KUVIO 17) (Salmijärvi 2006).

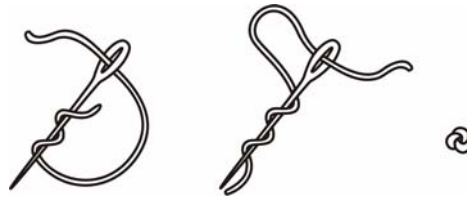

KUVIO 17. Linnunsilmäpisto

Solmupisto

Solmupisto on neulan ympäri useaan kertaan kierretystä langasta tehty koristepisto. Solmupistoilla saadaan näyttävän näköisiä ryhmiä, kun tehdään useita solmupistoja vierekkäin. (Pesu 2000, 9.)

Solmupisto tehdään seuraavalla tavalla: Neula tuodaan kankaan nurjalta puolelta oikealle puolelle ja lankaa kierretään 3 - 4 kertaa (= keskisuuri solmu) neulan ympäri (katso KUVIO 18). Lankakierteistä pidetään tiukasti kiinni, lanka vedetään kierteiden läpi ja neula pistetään takaisin nurjalle puolelle aivan ulostulokohdan vierestä. (Pesu 2000, 9.)

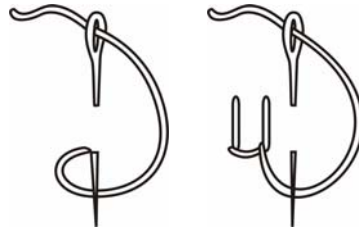

KUVIO 18. Solmupisto

Pykäpisto

Pykäpistoa käytetään sekä reunojen huolittelemisessa että asujen ja pöytäliinojen kaarevien reunojen koristeena (Pesu 2000, 10).

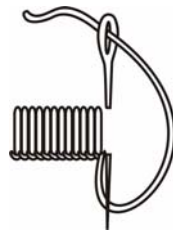
Pykäpistot tehdään vasemmalta oikealle. Ensin ommellaan pisto ylhäältä suoraan alaspäin jättäen muodostuva lankalenkki neulankärjen alle (katso KUVIO 19). Lanka kiristetään silmukaksi. Seuraava pisto ommellaan edellisen viereen samalta korkeudelta ja jälleen ylhäältä alaspäin. (Pesu 2000, 10.)

KUVIO 19. Pykäpisto

Tiheä pykäpisto

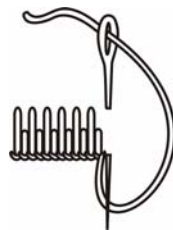
Tiheä pykäpisto saadaan ompelemalla pistot vieri viereen (katso KUVIO 20) (Pesu 2000, 10).

KUVIO 20. Tiheä pykäpisto

Muunneltu pykäpisto

Muunneltu pykäpisto syntyy, kun pistot ommellaan säteittäisesti ympyrän muotoon tai eripituisina pystysuoraan (katso KUVIO 21) (Pesu 2000, 10).

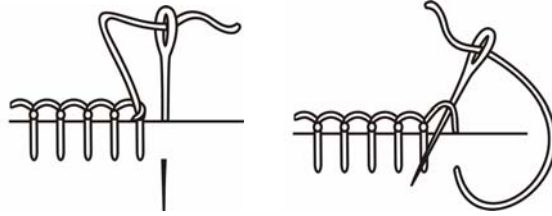
KUVIO 21. Esimerkki muunnellusta pykäpistosta

Napinläpipisto

Napinläpipistoa käytetään kirjonnassa esimerkiksi pöytäliinojen reunojen huolitteluun.

Napinläpipistossa neula pistetään kankaan nurjalta puolelta oikealle puolelle ja neulan silmästä tuleva lan-

lanka viedään neulan kärjen alta vasemmalta oikealle (katso KUVIO 22) (Honka-Hallila ym. 2000, 19).

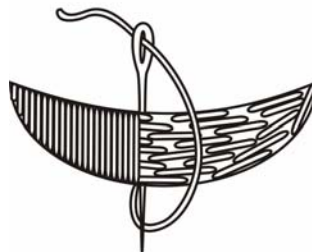

KUVIO 22. Napinläpipisto

Pykäreunapisto

Pykäreunapistot ovat etupistoin pohjustettuja pykäpistoja, jotka ommeltaessa jäävät hieman koholle. Pykäreunapistoin koristellut kaaret voivat olla monen muotoisia, ja niitä käytetään esimerkiksi liinojen, lakanoiden ja asusteiden reunoissa. (Pesu 2000, 10.)

Pykäreunapistot tehdään seuraavalla tavalla: Tuleva pykäreuna pohjustetaan ensin kirjomalla kuvion ääri viivat kankaaseen ja täyttämällä rajatut alueet etupistoin niin, että pistot ovat samansuuntaisia. Tämän jälkeen etupistojen päälle ommellaan vieri viereen pykäpistoja niin, että etupistot peittyvät kokonaan (katso KUVIO 23). (Pesu 2000, 10.)

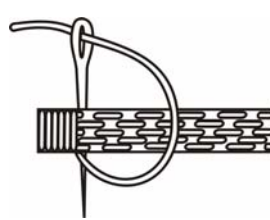

KUVIO 23. Pykäreunapisto

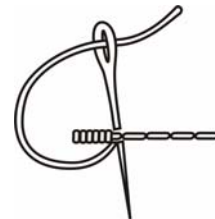
Punospisto

Punospistoja käytetään hienossa kirjonnassa, erityisesti kun halutaan rajata kuvioita (Pesu 2000, 11).

Punospistojen ompelusuunta on vasemmalta oikealle. Kuvion ääriviivojen väliin ommellaan etupistoja joko vain toiseen reunaan (kuvio jää reunasta koholle) tai tasaisesti lomittain koko alueelle. Lopuksi etupistot peitetään vierekkäisillä suorilla, tiheillä ja tasaisilla pistoilla (katso KUVIOT 24 ja 25). (Pesu 2000, 11.)

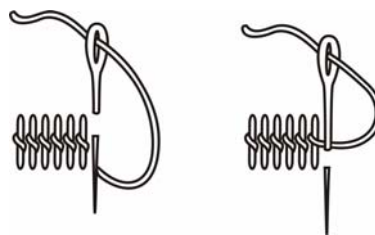
KUVIO 24. Leveä punospisto

KUVIO 25. Kapea punospisto

Sidepisto

Sidepistoja voidaan käyttää liian pitkien laakapistojen välttämiseksi ja niillä voidaan täyttää leveäkin kuvio. Sidepistoja ommeltaessa neula pistetään kankaaseen kuvion ääriviivan kohdalta ja ulos keskeltä kuviota. Sen jälkeen neula pistetään langan yli ja ulos kankaasta kuvion toisen ääriviivan kohdalla (katso KUVIO 26). (Kansanen 1981, 70.)

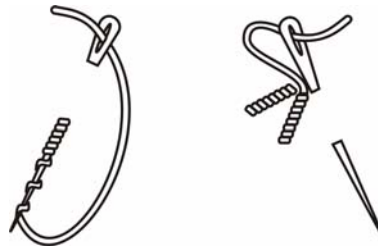

KUVIO 26. Sidepisto

Kiertopisto

Kiertopistot ommellaan tasapaksulla neulalla. Neulalle otetaan piston verran kangasta ja vedetään läpi. Tämän jälkeen neulalle otetaan uudestaan sama pisto, mutta

neula jätetään kankaaseen ja sen kärjen ympärille kierretään niin paljon lankaa, että kierre vastaa piston pituutta (katso KUVIO 27). Kierrettä tuetaan vasemmalta peukalolla ja neula vedetään läpi. Lopuksi kierre käännetään paikoilleen ja neula pistetään työhön piston alkukohdasta (katso KUVIO 27). (Honka-Hallila ym. 2000, 21.)

KUVIO 27. Kiertopisto

4 KONEKIRJONTA

4.1 Mitä on konekirjonta

Kirjontaa voidaan tehdä myös koneellisesti. Monilla kotiompelukoneilla pystytään tekemään yksinkertaisia kirjontakuvioita, mutta moderneilla, pelkästään brodeeraamista varten kehitetyillä koneilla, pystytään tekemään erittäinkin monimutkaisia, vaativia ja kookkaita kirjontakuvioita.

Konekirjonnassa kirjottavasta kuvasta tai tekstistä tehdään ensin brodeerausohjelmalla oma malli eli ohjelma, johon voidaan sisällyttää esimerkiksi monia erilaisia tikkejä ja langanvärejä.

Konekirjonta on huomattavasti nopeampaa kuin käsikirjonta, mutta jos koneella halutaan tehdä käsikirjonnan tyyppistä kirjontaa, koneella tehtyyn kirjontaan on vaikeaa saada samanlaista tunnelmaa ja tuntua kuin käsin tehdyissä kirjontakuvioissa on. Brodeerauskoneissa ei voida käyttää esimerkiksi perinteisiä käsikirjonnassa käytettäviä muliini- ja helmilankoja, vaan langat ovat yleensä tekokuitulankoja, jotka kulkevat paremmin kirjontakoneen osien, kuten esimerkiksi neulan silmän läpi.

Myös konekirjonnassa käytetään ompelukehystä eli raamia, johon kirjontamateriaali pingotetaan. Konekirjonnassa kirjontakankaan nurjalle puolelle laitetaan tukimateriaali, jotta kirjontakuvio ei kiristäisi. Tukimateriaaleja on monia erilaisia, ja tukimateriaali valitaan kirjontakankaan ja kuvion mukaan. Tukikangas jätetään yleensä kirjontakuvion alle, kankaan nurjalle puolelle, mutta varsinkin ohuissa läpinäkyvissä materiaaleissa voidaan käyttää myös poispestävää tukimateriaalia. Yleisimmin käytettäviä tukimateriaaleja ovat eripaksuiset ei-kudotut tukikankaat ja -paperit.

4.2 Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelman valmiit tikit

Tajima DG/ML by Pulse -brodeerausohjelmassa on valmiita perustikkejä, joiden perustana on tavallinen lukkotikki. Tässä luvussa esitellään nämä perustikit kuvien kanssa.

Run- tai Walk-tikki

Juoksutikissä (t. kävelytikissä) lanka kulkee yksittäisinä tikkeinä peräkkäisten lävistyspisteiden välillä eli tikki on samanlainen kuin tavallinen lukkotikki (katso KUVIO 28).

KUVIO 28. Run-tikki

Two-ply -tikki

Toinen juoksutikkityyppi on Two-ply-tikki (kaksoisjuoksutikki). Two-ply-tikki on kaksinkertainen juoksutikki, eli tikissä kulkee kaksi päällekkäistä juoksutikkiä (katso KUVIO 29). Tikki muodostuu siten, että kone tekee ensin yksinkertaisen juoksutikin edeten alkupisteestä loppupisteeseen ja palaa sitten samaa reittiä alkupisteeseen. Two-ply-tikkiä käytetään yksityiskohtaisissa töissä.

KUVIO 29. Two Ply-tikki

Bean-tikki

Bean-tikissä (t. Three-ply -tikissä) on periaatteessa kolme lukkotikkiä (katso KUVIO 30), mutta sen rakenne on erilainen, kuin kolminkertaisen tavallisen lukkotikin. Bean-tikki muodostuu siten, että kone omplee yhden tikin kolme kertaa ennen siirtymistä seu-

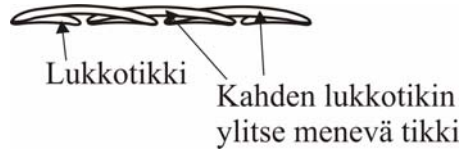
raavaan tikkiin. Bean-tikkiä käytetään esim. alueiden reunoissa ja yksityiskohtaisissa töissä.

KUVIO 30. Bean-tikki

Half Bean -tikki

Half Bean -tikki muodostuu kahdesta tikistä: siinä on periaatteessa yksi lukkotikki ja toinen tikki, joka kulkee kerrallaan kahden ”lukkotikin” ylitse (katso KUVIO 31).

KUVIO 31. Half Bean -tikki

Ristipistotikki

Ristipistotikki perustuu tavalliseen lukkotikkiin. Se muodostuu niin, että kone ompelee ensin kaikki vino-pistot, jotka suuntautuvat alavasemmalla yläoikealle ja palatessaan aloituspisteeseen se ompelee edellisten pistojen päälle toiseen suuntaan vinossa olevat pistot, jolloin syntyy ristikkäistä tikkiä (katso KUVIO 32).

KUVIO 32. Ristipistotikki

Satiinitikki (Column)

Lanka kulkee kankaan poikki niin, että neula lävistää kankaan ensin yhdellä puolella ja sitten toisella puolella, jolloin syntyy siksak-tikkiä. Satiinitikit antavat kirjontakuviolle kiiltävän ulkonäön, ja niitä käytetään

moniin eri tarkoituksiin, esimerkiksi pieniin kirjontateksteihin ja reunuksiin (katso KUVIO 33).

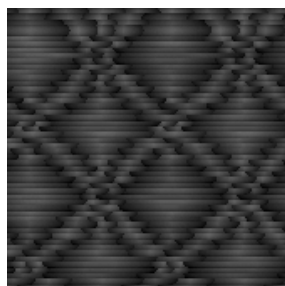
KUVIO 33. Satiinitikki

Täyttötikki (Tatami)

Täyttötikkejä käytetään isoissa kirjontateksteissä ja isoissa alueissa, koska täyttötikeissä on enemmän kankaan lävistäviä kohtia, kuin esimerkiksi satiinitikissä. Jos satiinitikkejä käyttää suuriin alueisiin, tikit ovat löysiä ja ”irtonaisia”, kone saattaa hyppiä ja neula tai lanka voi rikkoutua, koska tikit eivät lävistä kangasta kuten täyttötikkien tikit.

Complex Fill -tikki

Complex Fill -tikki tunnetaan myös nimellä Geflect tai Fill Ceeding. Complex Fill -tikki täyttää valitun muodon kokonaan valitulla tikillä, jossa saattaa olla jokin pintakuvioida (katso esimerkki KUVIOSTA 34).

KUVIO 34. Esimerkki Complex Fill -tikistä

5 KÄSI- JA KONEKIRJONTAPISTOJEN VERTAILUA

5.1 Mitä samaa on käsi- ja konekirjontapistoissa?

Kun verrataan perinteisiä käsikirjontapistoja Tajima DG/ML by Pulsen tarjoamiin valmiisiin kirjontapistoihin, huomataan, että samanlaisia pistoja ei ole kuin muutama, mutta hieman soveltamalla pystyy ohjelmalla tekemään enemmän perinteisten kirjontapistojen mukaisia pistoja. Ainoita ohjelman valmiita, käsipistoihin verrattavia pistoja ovat juoksutikki (Run-tikki), joka muistuttaa tavallista tikkipistoa, ristipistotikki, joka on ulkonäöltään samanlainen, kuin tavallinen käsin tehtävä ristipistotikki sekä satiinitikki, joka on samankaltainen, kuin laakapisto. Kaikki nämä konetikit ovat rakenteeltaan kuitenkin hieman erilaisia, kuin perinteiset käsikirjontapistot, koska kone käyttää sekä ala- että ylälankaa ja käsin kirjoessa käytetään vain yhtä lankaa.

Ohjelmalla pystyy helposti tekemään itse esimerkiksi ristikkopistoa ja polvekepistoa muistuttavia tikkejä sekä mukailemaan esimerkiksi kuusi- ja harakanvarvaspistoa.

Joskus kirjontakuvioihin laitetaan myös paljetteja, joiden kiinnittäminen käsin on aikaa vievää. Monilla kirjontakoneilla pystyy kiinnittämään paljetteja ja koneellisesti tämän työn voi tehdä nopeasti ja kätevästi.

5.2 Mitä eroa on käsi- ja konekirjontapistoissa?

Koneella ei pysty tekemään perinteisten käsikirjontapistojen tapaisia pistoja, joissa neula esimerkiksi kulkee langan alta (esim. napinläpipisto) tai lanka kiertyy neulan ympäri (esim. solmupisto ja kiertopisto).

Konekirjontaohjelmissa on valmiina useita erilaisia täyttötikkejä, joissa tikit muodostavat jonkin jatkuvan kuvion. Tajima DG/ML by Pulse -kirjontaohjelmalla voi myös itse muokata oman täyttötikin. Käsin tällaisten tikkien kirjoaminen olisi vai-

keaa ja työlästä, mutta koneella nämä erittäinkin monimutkaiset tikit on mahdollista tehdä hyvin nopeasti ja helposti.

Työ oli erittäin mielenkiintoinen, ja sitä tehdessä sai oppia paljon uutta. Erityisen hyödyllistä oli se, että työn ohessa sai myös hieman opiskella englannin kieltä, tehtiinhän ohjeistus englanninkielisen käyttöohjeen pohjalta, sekä siitä, että oli mahdollisuus käyttää monipuolisesti eri ohjelmia, kuten kuvan piirtämiseen ja muokkaamiseen tarkoitettuja ohjelmia. Osa kuvista piirrettiin CorelDraw-ohjelmalla ja muita kuvia muokattiin Photoshop-ohjelmalla. Ohjelmia käyttämällä vahvistuivat aiemmin opitut taidot ja sai myös oppia uusia asioita ohjelmien käytöstä.

Ohjelman sisälle pääseminen sujui melko helposti, mutta englanninkielisessä ohjeessa oli myös hieman vanhentunutta tekstiä, mikä hidasti ohjelmaan perehtymistä ja ohjeen tekemistä. Näissä kohdissa oli vain kokeiltava itse ja tehtävä ohjeistus näiltä osin oman kokemuksen perusteella. Lisäksi jotkin ohjelman toiminnot vaihtelevat sen mukaan, mikä taso ohjelmasta on käytössä. Tätä ohjeistusta tehdessä oli käytössä koulun Artist Plus -taso, joka on toiseksi paras ohjelman kuudesta eri tasosta. Se, että tämä taso ei sisällä kaikkia ominaisuuksia, aiheutti myös hieman hankaluuksia. Ensinnäkin sen vuoksi, että jos ohje ei toiminut, piti ensin selvittää, oliko teksti vanhentunutta tai väärin kirjoitettu ja sen jälkeen vielä ottaa selville, puuttuiko kyseinen ominaisuus tästä ohjelman versiosta. Jo englanninkieliseen käyttöohjeeseen tutustuesssa havaitsi myös, että oikeiden sanojen ja lauseiden löytäminen ja käyttäminen ei aina ole niin helppoa ja tämän huomasi käytännössä itse suomenkielistä ohjeistusta tehdessä. Käännöstyön tekemisessä auttoi paljon se, että pystyi käyttämään samalla itse ohjelmaa ja kokeilemaan ohjeistuksen toimivuutta.

Toivon, että työni auttaa Tajima DG/ML by Pulsen käyttäjiä omaksumaan ohjelman perustoiminnot ja että se innoittaa käyttäjiä kokeilemaan uutta ja myös opettelemaan itse ohjelman käyttöä ja löytämään siitä uusia ulottuvuuksia.

LÄHTEET

Honka-Hallila, H., Sulonen, K. & Uusitalo, M. 2000. Kotien kätköistä. Jyväskylä: Gummerus.

Kansanen, T. 1981. Kukkia ja kyneleitä. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Pesu, R. 2000. Kauniit vanhat käsityöt. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Salmi, L. & Paananen, A.-M. 2000. Karjalan kirjonta [verkojulkaisu]. Turun TOP-keskus [viitattu 26.4.2007]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi>

Salmijärvi, S. 2006. Erilaisia pistoja [verkojulkaisu]. Turun TOP-keskus [viitattu 10.11.2006]. Saatavissa: <http://www.kaspaikka.fi>

Seppälä, M.-L. & Mikkilä, K. 1984. Kansanomainen kirjonta. Vantaa: Kunnallis-paino Oy.

LIITTEET

LIITE 1 (erillinen liite) Tajima DG/ML by Pulsen perustoimintojen ohjeistus